
ТЕХНІЧНІ НАУКИ

УДК 35.081.7

Борис БАБЕНКО,
кандидат технічних наук, доцент,
Науково-дослідний центр митної справи
НДІ фіскальної політики Університету ДФС України,
м. Хмельницький

ЩОДО АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ВАЛІДАТОРІВ ТРЕТІХ ОСІБ

У статті досліджено аспекти щодо необхідності формування ключових компетенцій посадових осіб, що можуть бути притаманні валідаторам, які забезпечують виконання процедур валідації (на основі знань, навичок та практичного досвіду), які сприятимуть митним відомствам (митницям), у сфері полегшення торгівлі та забезпечення посилення безпеки ланцюга товаропотоку від імпортера до споживача.

Ключові слова: валідатор, валідації, умовний економічний оператор, здатність, компетентність, компетенція, ключові компетенції.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Система Рамкових стандартів ВМО із забезпечення безпеки та сприяння глобальній торгівлі (далі – SAFE Framework) містить в собі стандарти щодо забезпечення безпеки ланцюга постачань спрощення процедур міжнародної

© Бабенко Б.

торгівлі, що стандартизує інтегроване управління ланцюгом поставок для всіх видів транспорту, за умови впровадження СОМРАКТ – моделі для УЕО (далі – УЕО) [1–5]. Такі пріоритети стали рекомендувати не тільки щодо дотримання вимог цього законодавства суб'єктом господарювання, але і здійснення такого контролю самого контролюючого органу – митниці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти забезпечення безпеки ланцюга поставок спрощення процедур міжнародної торгівлі досліджувалися митними відомствами держав ВМО та вітчизняними науковцями, такими як В. Б. Авер'янов, І. Г. Бережнюк, С. І. Денисенко, І. А. Дзюбенко, О. М. Котлубай, О. В. Миропольська, Е. С. Молдован, А. А. Мудров, Н. Є. Мойсеюк, О. С. Нагорічна, Б. М. Лазарев, О. А. Липинська, С. А. Остапенко, О. О. Павленко, Д. В. Приймаченко, Т. М. Тігранян, Ю. О. Тихомирова, А. В. Хуторський, А. В. Шегда та інші.

Сьогодні впровадження SAFE Framework, активізація інтеграційних процесів в Європі, впровадження в митну практику такого суб'єкта митного права, як валідатор, продовжує підтримуватися митними службами і представниками приватного сектора відповідно до зміни торговельного середовища і знаменує собою початок принципово нового підходу до методів роботи посадових осіб митних органів зі сприяння полегшенню торгівлі, транзиту, збільшенню товарообороту через митний кордон [2; 4: глава 2; ст. 544, п. 2.3; 5]. Зокрема, валідатори – це треті сторони або будь-які організації, що найняті для сприяння митній адміністрації (митниці) для виконання: оцінки дотримання стандартів та найкращих практик щодо забезпечення безпеки, аналізу оцінок ризику безпеки і пов'язаних з ними процедур валідації та документального підтвердження, що учасники зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) та митні органи у здійсненні митного контролю (далі – МК) дотримуються (не дотримуються) вимог міжнародного та національного митного законодавства України; перевірки подавача заяви на предмет відповідності стандартам і найкращим практикам з безпеки Рамкових стандартів або для проведення валідації такої відповідності.

В оновленому варіанті SAFE Framework також приділена увага аспектам захисту товаропотоків протягом усього глобального ланцюга постачання товарів за умови, що митні відомства [1-4]: запровадять ці Рамкові стандарти безпеки та спрощення міжнародної торгівлі ВМО та будуть керуватися відповідними критеріями щодо прискорення процедур випуску вантажів; запровадять в митні практики автоматизовані системи управління ризиками (далі – АСУР) з включенням систем забезпечення валідацій, з використанням неінтрузивного МК товарів митними органами, які будуть здійснені за програмою УЕО. Зокрема, валідація – це процедура, в якій ланцюг постачання товарів УЕО і всі відповідні процеси, що використовуються за цією програмою, піддаються повній і прозорій перевірці з боку митної адміністрації та/або валідатора, а результати валідацій повинні бути визнані зацікавленими митними відомствами з можливістю адаптації її під їх потреби. Сам процес валідації (пост митного контролю / перевірки), як правило, буде проводитися компетентними службовцями митної адміністрації або представниками призначеного валідатора на визначених міжнародних принципах проведення, що є важливою частиною сучасного МК і сприяння розвитку торгівлі. З одного боку, він дозволяє впоратися зі зростаючим обсягом переміщуваних товарів, з другого – створює сприятливі умови для учасників зовнішньої торгівлі. Утім, у ДФС є усвідомлення необхідності формування нових компетенцій (професійної компетенцій) фахівців системи здійснення валідацій. В умовах приєднання України до міжнародних конвенцій і угод з питань безпеки і спрощення міжнародної торгівлі та митних процедур, активізації інтеграційних процесів в Європі з урахуванням сформульованої проблеми, а також у зв'язку із потребою забезпечення намірів України щодо переходу ДФС на нові принципи забезпечення прискореної та безпечної міжнародної торгівлі залишається невирішеним питання щодо визначення професійних компетенцій фахівців системи здійснення валідацій.

Метою даної статті є дослідження шляхів формування загальної (професійної) компетентності валідаторів, яка передбачатиме відмову

від принципу трансляції знань та переходу до компетентісного підходу з визначенням рівня компетентності фахівця у цілому.

Відомо, що [6-10; 11, п. 2.5; 12-16] завчасне формування професійної компетентності фахівця сприяє ефективній організації службової діяльності, у процесі якої реалізується його здатність; сучасне навчання базується на компетентністному підході академічно-освітніх закладів, роботодавців та професійних установ. Під час симпозиуму Ради Європи на тему “Ключові компетентності для Європи” було визначено орієнтовний перелік ключових компетентностей щодо професійної діяльності фахівця: як вивчати, шукати, думати, співробітничати, братися до справ, адаптуватися тощо.

Митні адміністрації або призначений валідатор для забезпечення високого рівня виконання процедур валідації зобов’язуються підтримувати відповідний рівень професійної кваліфікації персоналу, оскільки [1, 2, 16]: митне законодавство більшості зарубіжних країн у сфері безпеки та полегшення світової торгівлі побудоване на загальній правовій основі – положеннях “Системи рамкових стандартів з забезпечення безпеки і сприяння глобальній торгівлі (SAFE)”, Кіотської конвенції (переглянутої), Рамкових стандартах ВМО, низці багатосторонніх міжнародних договорів, метою яких є продовження роботи з посилення спрощення процедур торгівлі, а також зміцнення безпеки в рамках торгових постачань; ці документи являють собою не що інше, як набір єдиних принципів і передбачуваних митних процедур щодо здійснення ефективного МК, а їх положення відповідають основним потребам митних адміністрацій і вимогам міжнародної торгівлі стосовно забезпечення балансу між МК, адмініструванням митних платежів та спрощенням процедур. Тому питання забезпечення безпеки і полегшення функціонування глобального ланцюга постачань товарів вимагають від митних адміністрацій залучення інших сторін, які беруть участь у ланцюгу постачань товарів, тобто: мали в своєму розпорядженні мотивованих співробітників (валідаторів), які б відповідали вимогам SAFE Framework стосовно статусу УЕО; забезпечували їх регулярним спеціалізованим навчанням з метою надбання та

збереження навичок, необхідних для здійснення ефективного МК та використання інформаційно-телекомунікаційного обладнання [1, 17; 3–5]. Зважаючи на те, що світове митне законодавство вийшло за рамки національного та ускладнені відносини між митними службами, перед ДФС поставили завдання [1. Стандарт 10.2. Підготовка кадрів]: щодо подальшої реалізації програми УЕО; підготовки компетентних валідаторів, здатних застосовувати знання та вміння у різноманітних соціальних та професійних ситуаціях, кваліфіковано виконувати певні процедури валідації, одночасно сприяючи законній торгівлі; впровадження в митну практику ДФС такого суб'єкта митного права, як валідатор та забезпечення умов визнання процедур валідацій (акредитації) та компетентного рівня їх здійснення; підготовки кадрового ресурсу на національному рівні шляхом його адаптації до запропонованих ВМО та іншими інституціями інноваційних інструментів та найкращих митних практик. Тобто, будь-яка організація, що має статус УЕО і сприяє митній адміністрації з питань акредитацій та здійснення аналізу оцінок ризику безпеки і пов'язаних з ним питань валідацій, повинна гарантувати компетентне (професійне, кваліфіковане) їх здійснення.

За результатами дослідження інших підходів щодо розуміння “ключових компетенцій” доцільно відмітити, що на основі аналізу поняття “компетенція”, яка висвітлена не лише у гуманітарних науках, але й у деяких інших, зокрема у в юриспруденції, виділено ключові слова, які характеризують даний термін як: функцію, яку може здійснювати фахівець під час професійної діяльності; досвід, знання і навички; спроможність виконувати поставлені завдання; здатність розв'язувати проблемні ситуації та самостійно розвиватися; здатність (можливість) виконувати поставлені завдання; професійна цілеспрямованість. Також необхідно відмітити, що на сьогодні не існує єдиного узгодження щодо визначення та переліку ключових компетенцій, оскільки їх розуміння залежить від відповідного контексту, пов'язаного з відповідною професійною діяльністю (повноваженнями). Установлено, що компетенції – це насамперед замовлення суспільства на підготовку його громадян, які визначаються узгодженою

позицією соціуму в певній країні, регіоні або відомстві. Досягти такого узгодження вдається не завжди. Але необхідність формування ключових компетенцій відзначено і в концептуальній модернізації вищої освіти, зокрема і у ДФС [4, 7–15].

За “Переліком проекту Tuning”, а також деяких українських університетів, зокрема ДФС і митної справи та фінансів, передбачено використання переліків стандартних компетенцій для використання розробки контрольних базових точок на рівні предметної компетенції, яка в подальшому повинна трансформуватися у ключові компетенції, котрі будуть виступати першоджерелом щодо формування професійної компетентності (рис. 1).

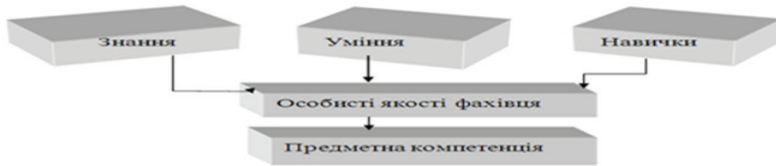

Рис. 1. Існуюча модель процесу формування предметної компетенції

Аналіз виявлених компонентів цих компетентностей також привернув увагу і до того, що деякі сутності цих понять, схожі як для компетенції/компетентності, так і до компетентності/професійної компетентності, які вказують на те, що ще триває багаторічний процес становлення цих понять. Також у Національній рамці кваліфікацій України (далі – НРК), яка відповідає основним положенням та опорним точкам Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (EQF for LLL), підтверджує, що термін “компетентність/компетентності” є не що інше, як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості (рис. 1).

Так, компетентність являє собою інтегративну якість особистості, яка сприяє готовності здійснювати певну діяльність, причому йдеться не про окремі знання або вміння й навіть не про сукупність окремих видів діяльності, а про властивість, що дає можливість фахівцю здійснювати професійну діяльність на рівні вимог щодо забезпечення

безпеки та полегшення світової торгівлі, при цьому розширюючи це поняття до “професійної компетентності” [1–3, 9]. Існує ще думка про те, що професійна компетентність це – “здатність особи застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях” [11].

Ілюстрацією імовірних професійних компетенцій, притаманних фахівцям (рівня бакалавр-магістр), представлено в “описі рівнів кваліфікаційних вимог” НРК (пп. 6, 7), що підтверджує повну сукупність компетентностей, які є типовими для кваліфікацій відповідного рівня, стосовно понять “знання”, “уміння”, “навички”, “комунікації”, “автономність і відповідальність” та вимог до них, які носять інтегральний характер, і визначають кваліфікаційні вимоги до фахівців, наприклад посадових осіб, що здійснюють процедури валідацій, службова діяльність яких визначається здатністю щодо розв’язання складних спеціалізованих задач та практичних проблем у цій галузі професійної діяльності або навчанні, що передбачають застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, у тому числі й у сфері підвищення безпеки та полегшення світової торгівлі [9]. Очевидно, що НРК є конгломератом академічно-освітніх та професійних стандартів, вимоги якого спрямовано на сприяння формуванню загальної компетентності і валідатора.

Тому на сьогодні основним завданням щодо формування сучасної компетентності валідатора має бути виявлення базових її компетенцій, які мають відповідати вимогам не тільки державним стандартам, але й міжнародним вимогам, щодо міжнародного взаємного визнання результатів валідації (контролю/оглядів), пов’язаних з використанням спеціальних спрощень митних процедур та забезпечення безпеки товаропотоку. У подальшому їх необхідно враховувати в особисто орієнтованому підході до підбору кадрів та розробки стратегії спеціалізованого навчання валідатора.

З урахуванням вищезазначеного складено інноваційні переліки основних (або ключових) компетенцій щодо забезпечення профе-

сійної діяльності валідатора, які формуються системою освітніх та галузевих стандартів щодо управління ризиками та самостійного виконання процедур валідації (рис. 1, табл.) в єдності таких складових, як соціальної діяльності (КСО); інструментальної діяльності (КІ); загально-наукової діяльності (КЗН); загально-професійної діяльності.

Загальні вимоги до властивостей та якостей валідаторів ДФС

Переліки назв ключових компетенцій як інструменту вирішення певних завдань професійної діяльності валідатора, які формуються системами знань, умінь та володіння ними і забезпечують їх наявність	Шифр компетенції
1	2
Компетенції соціально-особистісної діяльності (здатності)	КСО
Правильно сприймати завдання та проблеми відносин між митними службами та третіми особами і технологій здійснення валідацій	КСО. 01
Розуміти функціонування міжнародного каналу постачання та ролі митних органів усередині нього як для імпортерських і експортерських операцій, так і для потреб його учасників з організації ефективного контролю і сприяння торгівлі	КСО. 02
Розуміти діяльність торгових спільнот на національному та міжнародному рівні та потреб щодо окремих складових і можливостей для ефективного контролю	КСО. 03
Розуміти вимоги внутрішньої митної політики та процедур для їх розвитку та впровадження	КСО. 04
Забезпечувати виконання норм митного законодавства України в системі управління ризиками	КСО. 05
Розуміти умови, в яких має відбуватися управління ризиками, включаючи отримання інформації, її обробку, структурні і системні вимоги до системи ефективного управління ризиками, які мають як превентивні елементи, так і цільові	КСО. 06

Продовження таблиці

1	2
Розуміти ключової ролі і техніки комунікацій у сучасному митному підрозділі для формування культури дотримання правових норм, демонстрації прозорості, навчання представників торгівлі та інформування громадськості	КСО. 07
Наполегливо та самостійно вивчати нові методи дослідження валідацій	КСО. 08
Проявляти ініціативу, у тому числі в ситуаціях ризику, брати на себе всю повноту відповідальності	КСО. 09
Створювати етичне оточення та сприйняття норм поведінки відносно інших людей	КСО. 10
Самовдосконалюватися	КСО.11
Дохідливо пояснювати (доводити) свої вимоги, щоб відображати всі точки зору, повністю залучати співрозмовників у процес з урахуванням ситуації і вимог служби і створювати клімат, в якому раціонально обговорюватимуться питання і виявлятиметься вплив на протилежні точки зору	КСО. 12
Дотримуватися норм здорового способу життя	КСО. 13
Відображати і переглядати особисту продуктивність праці	КСО. 14
Розуміти принципи побудови сучасних інформаційно - обчислювальних систем, перспективних напрямів їх розвитку	КСО. 15
Самостійно оволодівати новими знаннями та вміннями щодо використання інформаційних технологій та використання в практичній діяльності нових знань та вмінь, у тому числі і в нових галузях знань, безпосередньо не пов'язаних із сферою діяльності	КСО. 16
Адаптуватись до нових ситуацій, переоцінювати накопичений досвід, аналізувати свої здібності	КСО. 17
Бути наполегливим у формуванні комунікаційної стратегії та спілкуванні з широким колом осіб, в інтересах служби доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід у галузі професійної діяльності	КСО. 18
Діяти в умовах екологічних обставин	КСО. 19

Продовження таблиці

1	2
Компетенції загальнонаукової діяльності (здатності)	КЗН
Використовувати законодавство з митної тематики та сучасними методами управління сферою здійснення валідацій	КЗН. 01
Використовувати цивільне та кримінальне, матеріальне, процесуальне законодавство	КЗН. 02
Використовувати традиційні та інноваційні технології з обліку наявності та руху товарів, транспортних засобів	КЗН. 03
Уміти використовувати світову практику дистанційного укладання контрактів і контролю вантажопотоків використання тактичних та технічних прийомів розслідування злочинів, розгляду порушень митних правил	КЗН. 04
Розв'язувати складні непередбачувані завдання і проблеми у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчанні, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибору методів та засобів щодо застосування інноваційних підходів	КЗН. 05
Критично осмислювати основні теорії, принципи, методи і поняття у навчанні та професійній діяльності	КЗН. 06
Уміння працювати з інформаційними та обчислювальними системами	КЗН. 07
Розуміти основи філософії, психології, педагогіки, які сприятимуть розвитку загальної культури, соціалізації особистості, схильності до естетичних цінностей, знань вітчизняної історії, економіки й права	КЗН. 08
Розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку митних відносин та використовувати їх у професійній діяльності	КЗН. 09
Оволодіти математичним апаратом відповідної галузі знань та використовувати математичні методи в професійній діяльності	КЗН. 10

Продовження таблиці

1	2
Оволодіти фундаментальними науками в обсязі, необхідному для освоєння загальнопрофесійних дисциплін	КЗН. 11
Розробляти плани і програми проведення наукових досліджень у сфері професійної діяльності та проводити наукові дослідження з різних напрямів митної діяльності, оцінювати результати	КЗН. 12
Представляти результати наукової діяльності в усній і письмовій формах	КЗН. 13
Компетенції інструментальної здатності	КІ
Базові загальні та професійні знання;	КІ. 01
Комп'ютерні вміння	КІ. 02
Управління інформацією, аналіз і синтез	КІ. 03
Організація і планування	КІ. 04
Письмова та усна комунікація рідною та іншими мовами	КІ. 05
Розв'язання проблем	КІ. 06
Самостійне прийняття рішень	КІ. 07
Навчання та самоосвіта	КІ. 08

Компетенції професійної діяльності (здатності)

1. Загальнопрофесійна	КЗП
Вирішувати стандартні завдання професійної діяльності на базі інформаційно-телекомунікаційних засобів	КЗП. 01
Готовність до комунікації для вирішення завдань професійної діяльності	КЗП. 02
Отримувати, зберігати, обробляти інформацію з використанням комп'ютерної техніки, програмно-інформаційних систем, комп'ютерних мереж	КЗП. 03

Продовження таблиці

1	2
Розуміти економічні процеси, що відбуваються в суспільстві, і аналізувати тенденції розвитку української та світової економіки	КЗП. 04
Аналізувати потенціал регіональної, галузевої та національної економіки	КЗП. 05
На науковій основі організувати свою працю, самостійно оцінювати результати своєї діяльності	КЗП. 06
2. Спеціалізовано-професійна (діяльність, яка пов'язана зі здатністю)	КСП
Використовувати: цивільне, кримінальне та процесуальне законодавства; матеріальне право (пов'язане з процесуальним правом)	КСП. 01
Використовувати світову практику дистанційного укладання контрактів	КСП. 02
Контролювати вантажопотоки з використанням тактичних та технічних прийомів розслідування злочинів, розгляду порушень митних правил	КЗП. 03
Вчиняти митні операції, застосовувати митні процедури, справляти (обчислювати) митні платежі, здійснювати митний контроль та інше	КЗП. 04
Здійснювати контроль за дотриманням зовнішнього законодавства та законодавства України про митну справу при здійсненні митних операцій учасниками ЗЕД та іншими особами, які здійснюють діяльність у сфері митної справи	КЗП. 05
Визначати код товару і контролювати заявлений код відповідно до ТН ЗЕД (Товарної номенклатури ЗЕД) та УКТЗЕД (Українська класифікація товарів ЗЕД на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів (TARIC, HS Code, HTS Code та інші)	КЗП. 06
Застосовувати правила визначення країни походження товарів та здійснювати контроль достовірності відомостей, заявлених в країні походження товарів	КЗП. 07

Продовження таблиці

1	2
Застосовувати методи визначення митної вартості і контролювати заявлену митну вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України	КЗП. 08
Володіти навичками заповнення та контролю митної декларації, вартості та інших митних документів	КЗП. 09
Володіти навичками контролю правильності обчислення митних платежів та повноти її своєчасності сплати	КЗП. 10
Контролювати дотримання валютного законодавства України при переміщенні через митний кордон товарів, валютних цінностей та валюти, внутрішніх цінних паперів, дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння	КЗП. 11
Здійснювати контроль за дотриманням заборон і обмежень, установлених відповідно до законодавства України про державне регулювання ЗЕД	КЗП. 12
Забезпечувати захист цивільних прав учасників ЗЕД та осіб, які здійснюють діяльність у сфері митної справи	КЗП. 13
Виявляти фальсифікований та контрафактний товар	КЗП. 14
Призначати та використовувати результати експертиз товарів у митних цілях	КЗП. 15
Застосовувати систему управління ризиками	КЗП. 16
Уміти виявляти й аналізувати загрози економічній безпеці держави	КЗП. 17
Співпрацювати з митними органами іноземних держав	КЗП. 18
Контролювати переміщення через митний кордон окремих категорій товарів	КЗП. 19
Адаптувати керування якістю службових завдань на основі міжнародних стандартів безпеки та полегшення світової торгівлі, діяти в новій ситуації та працювати у команді	КЗП. 20
Працювати та самостійно брати ініціативу на себе в інтернаціональному контексті	КЗП. 21

Продовження таблиці

1	2
Мотивувати людей на рух до загальних ідей і здійснювати міжособистісне спілкування, взаємодію та спілкування з тими, хто не знає цієї галузі діяльності	КЗП. 22
Збирати, аналізувати інформацію, враховувати тенденції її розвитку в роботі	КЗП. 23
Використовувати основні закони з організації професійної діяльності, методи математичного аналізу, моделювання, теоретичного та експериментального дослідження щодо використання традиційних та інноваційних технологій обліку наявності та руху товарів, транспортних засобів	КЗП. 24
Здійснювати підтримку єдиного інформаційного простору планування та керування процесами валідацій на всіх етапах ланцюга постачань з визначенням пріоритетів загроз, використання ефективних методів роботи та можливостей інформаційних технологій	КЗП. 25
Використовувати результати засвоєння фундаментальних та прикладних дисциплін професійних програм	КЗП. 26
Генерувати, демонструвати нові навички роботи, створювати нові ідеї, уніфікувати службову діяльність	КЗП. 27
Усвідомлювати основні проблеми предметної області, визначати методи та засоби їх вирішення, оцінювати їх економічну ефективність і ризики їх впровадження	КЗП. 28
Оцінювати й підтримувати високу якість виконуваної роботи	КЗП. 29
Аналізувати, синтезувати, критично резюмувати інформацію та приймати раціональні рішення, у тому числі в умовах різних думок та оцінки наслідків прийнятих рішень	КЗП. 30
Професійно експлуатувати сучасне обладнання та прилади	КЗП. 31
Цілеспрямовано вирішувати доручені завдання та виконувати прийняті зобов'язання	КЗП. 32

1	2
Здійснювати подальше навчання з високим рівнем автономності та професійно організувати підготовку окремих осіб до такої діяльності. Розробляти стратегію навчання підлеглих, спрямовану на отримання ними нових знань та навичок щодо виконання службових обов'язків	КЗП. 33
Поважати погляди представників інших культур, діяти на базі етичних принципів	КЗП. 34
Володіти правилами та прийомами забезпечення охорони державної та службової таємниці	КЗП. 35
Дотримуватися техніки безпеки	КЗП. 36
Виявляти, збирати й аналізувати науково-технічну інформацію з тематики дослідження, валідацій і уміти використовувати у професійній діяльності, у тому числі і за результатами автоматизованих систем управління ризиками	КЗП. 37
Визначати рівень досконалості (відповідності) підприємств, що мають статус УЕО	КЗП. 38

На підставі здійсненого дослідження та власного досвіду науково-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі і спеціалізованій навчальній установі ДФС автором запропоновані ключові компетенції, які в подальшому можуть бути використані у процесі формування загальних професійних компетенцій валідаторів ДФС, що забезпече їх компетентність у процесі здійснення процедур валідації.

Вищевикладене дало змогу дійти певних висновків та пропозицій:

Уведення Рамкових стандартів щодо забезпечення безпеки та спрощення міжнародної торгівлі та умов зміцнення безпеки торгових поставчань змушує митні відомства держав ВМО ЄС: постійно удосконалювати митне законодавство стосовно функціонування УЕО; розвивати відомчі телекомунікаційні мережі (далі – ВТМ); активно використовувати інформаційні та комунікаційні технології; забезпечувати електронний документообіг; посилювати спрощення процедур торгівлі та зміцнювати безпеку торгових поставчань; здійснювати модернізацію АСУР шляхом розробки та запровадження “систем за-

безпечення валідації оцінок загроз і рішень з визначення об'єктів для перевірки за результатами неінтрузивного МК, а також упровадження найбільш ефективних методів роботи”; утворювати підприємства з правами щодо користування спеціальними спрощеннями митних процедур, які мають Сертифікат УЕО.

На сьогодні у сфері здійснення митних формальностей урядом України та ДФС закладаються передумови визначення вихідних принципів системи професійних компетенцій валідатора, зокрема, стосовно: розробки та удосконалення чинної нормативно-правової бази взаємного визнання забезпечення безпечності ланцюгів постачання товарів на зовнішньому та внутрішньому ринках; удосконалення механізмів взаємного визнання документів, що підтверджують статус економічних операторів іноземних держав або подібних до статусу УЕО, пов'язаного з ефективним визначенням об'єктів високої (низької) категорії ризику, прозорості щодо спрощень процедур торгівлі та інших механізмів; удосконалення порядку здійснення валідації або процедури акредитації підприємствами, що мають статус УЕО; формування професійної компетентності валідаторів (осіб) сфери забезпечення безпечних ланцюгів постачання товарів та спрощень процедур міжнародної торгівлі, відповідно до вимог Рамкових стандартів ВМО.

За результатами дослідження аспектів щодо формування компетентного потенціалу валідатора як сукупності певних його компетенцій (здатностей), володіння якими забезпечує здійснення валідацій митних процедур та акредитації повноважень УЕО встановлено сучасне професійне навчання базується на компетентністному підході академічно/освітніх закладів (які надаються освітньою системою на основі освітніх стандартів), роботодавців та професійних установ (надаються переважно роботодавцями або спільно з ними на основі професійних стандартів, вироблених у сфері праці); результатах навчання, які виражаються через компетентності кваліфікацій, яких набуває та/або які здатна продемонструвати особа після завершення навчання), зокрема (рис. 1):

кваліфікація – це офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений компетентний орган встановив,

що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами;

компетенція – це знання і розуміння, знання того, як діяти і як бути; інструменти вирішення певних завдань професійної діяльності валідатора;

компетентність/компетентності – це інтегрована характеристика здатностей (якостей особистості) предметної області (компетенцій), у якій особа добре обізнана і в якій проявляє готовність до виконання професійної діяльності. Компетентність – це володіння компетенціями тощо.

Представлено інноваційну концепцію формування професійних компетенцій фахівців-валідаторів (див. табл.) як певного поєднання компетенційних характеристик професійності стосовно забезпечення стабільних умов безпеки та торгівлі, що дозволить ДФС отримувати суттєві переваги із забезпечення позитивного впливу на умови здійснення митної справи, які відповідають вимогам НРК.

Запропоновано інноваційну блок-схему “Моделі програмно-апаратного комплексу центрального серверу Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДФС (далі – ЄАІС) щодо забезпечення синхронізації, передачі та збереження результатів митного контролю та митного оформлення митницями, скануючими системами, валідаторами тощо” (рис. 2), в якій авторською дефініцією є пропозиції щодо утворення баз збереження масивів митної інформації із забезпеченням інтерактивного доступу до них, зокрема, баз збереження: об’єктів МК вмісту вантажів (контрольних зображень результатів неінтрузивного МК); зображень несанкційованих модифікацій транспортних засобів (далі – ТЗ), контейнерів; інформації про порушення митних правил (далі – ПМП) та контрабанди (далі – КБ) та про технічні засоби МК (далі – ТЗМК), якими вони були виявлені; інформації про фізичних та юридичних осіб, схильних до ПМП та КБ; фіксації результатів здійснених валідацій (перевірок) тощо.

З метою формування професійної компетентності валідаторів та відмови від принципу трансляції знань та переходу до компетентного підходу щодо вирішення завдань професійної діяльності валідато-

рів, який передбачає перехід від оцінки знань до оцінки компетенцій, з визначенням рівня компетентності фахівця у цілому, запропоновано блок-схему “Моделі автоматизованого навчально-тренувального комплексу і спеціалізованого навчання технологій аналізу відсканованих зображень об’єктів митного контролю та спеціальних спрощень митних процедур” (рис. 3) з використанням у навчальному процесі даних центрального серверу ЄАІС, графічних навчальних даних та фіксованих матеріалів здійснених валідацій.

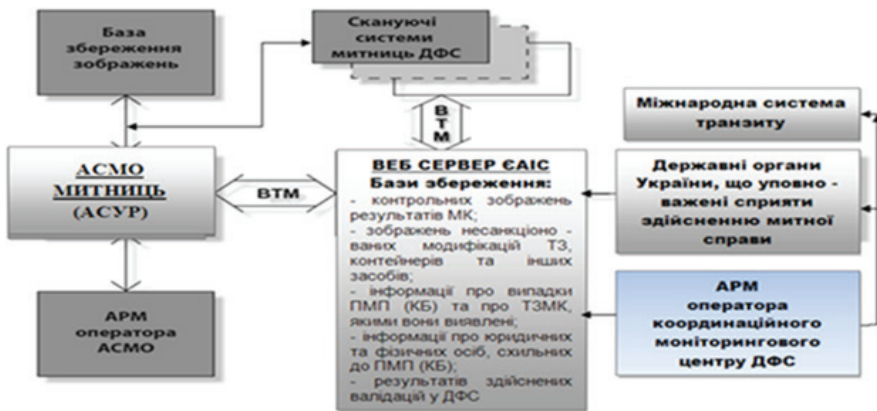

Рис. 2. Блок-схема “Моделі програмно-апаратного комплексу центрального серверу ЄАІС ДФС щодо забезпечення синхронізації, передачі та збереження результатів митного контролю та митного оформлення митницями, скануючими пристроями

Наукові результати та висновки щодо результатів, отриманих у дослідженні, можуть бути використані як передумови щодо майбутнього визнання результатів валідацій як в Україні, так і митними службами держав ВМО при формуванні безпечних ланцюгів постачання товарів відповідно до чинних стандартів та можуть бути спрямовані на забезпечення визнання результатів діяльності підприємств (осіб), які користуються статусом УЕО, зокрема валідаторів:

у практичній діяльності – митниць, податкових інспекцій, департаментів ДФС з питань удосконалення та організації митного контролю, спеціалізованої підготовки та кінологічного забезпечення, пост-митного контролю, податкових та митних експертиз та у роботі з персоналом;

науково-дослідній роботі – сприятимуть розвитку теорії та практики здійснення митної справи (визнанню митних валідацій), зокрема при розробці єдиних стандартів звітності за результатами здійснених валідацій (пост-митного контролю) та контролю за їх дотриманням; розвитку кадрової, управлінської та навчальних систем ДФС, відповідно до цілей та міжнародних стандартів щодо здійснення процедур валідації;

навчально-методичному процесі – з метою: використання їх для розробки (уточнення) “Освітньо-кваліфікаційних характеристик” спеціалізованої підготовки, перепідготовки, підвищенні кваліфікації працівників ДФС та “Програм курсу спеціалізованої підготовки посадових осіб підрозділів митного оформлення”, зокрема валідаторів; підготовки та проведення тематичних семінарів та тренінгів; підготовки навчальних посібників та підручників тощо; фахового удосконалення, оновлення знань, набуття професійних умінь та навичок, які необхідні валідаторам для забезпечення високого рівня професійної компетентності, при здійсненні заходів прискореного здійснення митних процедур, забезпечення ефективної діяльності митниць, більш активного сприяння міжнародній торгівлі та задоволення потреб щодо професійного розвитку.

У будь-якому випадку, в умовах приєднання України до міжнародних конвенцій і угод з питань безпеки і спрощення міжнародної торгівлі та митних процедур, активізації інтеграційних процесів в Європі, упровадження такого суб'єкта митного права, як валідатор УЕО:

підтверджує наміри України щодо переходу ДФС на нові принципи забезпечення прискореної та безпечної міжнародної торгівлі (табл. 1, рис. 1–3);

знаменує собою початок принципово нового підходу до методів роботи посадових осіб митних органів, на які покладено виконання завдань, зазначених у Митному кодексі України та проекті Закону

України “Про внесення змін до Митного кодексу України щодо УЕО та спрощень митних формальностей” [5];

є шляхом щодо подальшої стандартизації технологій здійснення МК у митницях ДФС в контексті здійснення ефективних валідацій;

забезпечить ефективне виконання завдань сфери здійснення валідацій за умови постійного розвитку професійних здатностей (компетенцій/компетентностей) валідаторів, у тому числі через систему підвищення кваліфікацій.

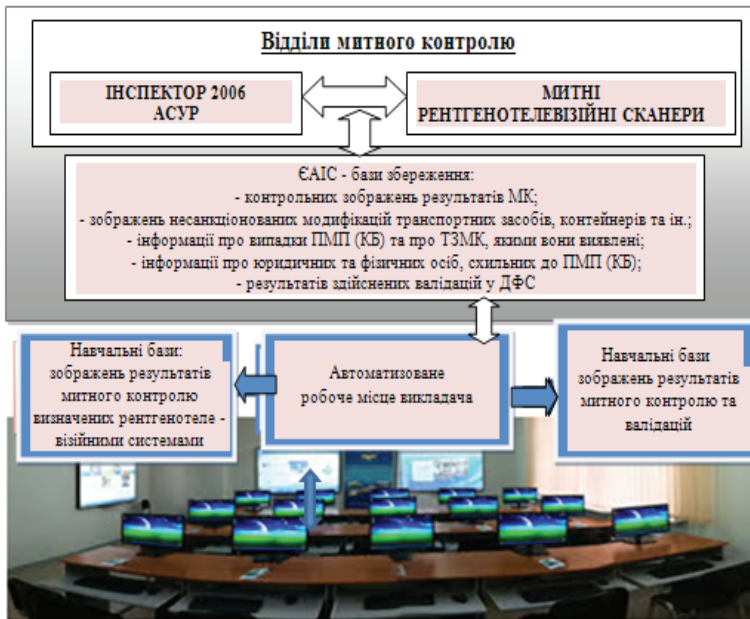

Рис. 3. Моделі автоматизованого навчально-тренувального комплексу та спеціалізованого навчання технологій аналізу відсканованих зображень об'єктів митного контролю та спеціальних спрощень митних процедур

У найближчій перспективі дослідження буде продовжено у напрямі розробки концепції спеціалізованої підготовки, що підтримує митну діяльність у сфері безпеки ланцюга постачання та сприяння торгівлі, зокрема валідаторів.

Список використаних джерел

1. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі ВМО. URL.
2. <http://www.wcoomd.org/~media/50518838DCAD4D4B9600B3E94F37C663.ashx> (дата звернення: 05.04.2017).
3. SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade / World Customs Organization, 2015. – URL : http://www.dian.gov.co/descargas/operador/documentos/2015/MARCO_SAFE_2015.pdf (звернення: 05.07.2017).
4. Про затвердження Порядку застосування спеціальних спрощень, що надаються : постанова КМ України від 21.05.2012 № 447. – URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/447-2012-%D0%BF> (дата звернення: 05.07.2017).
5. Митний кодекс України (зі змінами на 2017 рік). – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 07.06.2017).
6. Висновок на проект Закону України “Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уповноваженого економічного оператора та спрощень митних формальностей” (реєстр № 4777 від 03.06.2016). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59320 (дата звернення: 29.06.2017).
7. Бабенко Б. Стандартизація митного контролю в контексті фіксації зображень, відсканованих скануючими системами і їх збереження в інтегрованих базах / Б. Бабенко // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: “Військові та технічні науки” : наукове видання / [гол. ред. Олексієнко Б. М.]. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2017. – № 1 (71). – 408 с.
8. Професійна підготовка фахівців у галузі митної справи та зовнішньоекономічної діяльності у контексті глобалізації і стандартизації. URL.
9. Формування сучасних компетенцій та їх вплив на інформаційно-освітнє середовище. – URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/19040> (дата звернення: 10.07.2017).
10. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. – URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> (дата звернення: 15.01.2017).
11. Реформа митної служби включатиме технічне переоснащення і оновлення кадрового потенціалу митниці. – URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249132182&cat_id=244276429 (дата звернення: 15.01.2017).
12. Про державну службу. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 05.04.2017).

13. Стандарти вищої освіти. – URL: <http://education-ua.org/ua/articles/689-standarti-vishchoji-osviti>

14. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби в системі неперервної професійної освіти (табл. 1.1-1.2). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/106803/5/dis.pdf> (дата звернення: 15.01.2017).

15. Ключові освітні компетентності. – URL: <http://osvita.ua/school/method/2340/> (дата звернення: 30.05.2017).

16. Компетентнісний підхід і організація навчально-виховного процесу в університеті. – URL: <http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/zilcovob.pdf> (дата звернення: 30.05.2017).

17. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_643 (дата звернення: 05.04.2017)

Бабенко Б. Про аспекты формирования профессиональных компетенций валидаторов третьих лиц.

В статье исследованы аспекты необходимости формирования ключевых компетенций должностных лиц, характерных валидаторам, которые обеспечивают выполнение процедур валидации (на основе знаний, навыков и практического опыта), которые будут способствовать таможенным ведомствам (таможням), в сфере облегчения торговли и обеспечения усиления безопасности цепи товаропотока от импортера к потребителю.

Ключевые слова: валидатор, валидации, условный экономический оператор, способность, компетентность, компетенция, ключевые компетенции.

Babenko B. As to the Aspects of Formation of Professional Competences of Validators of Third Parties

It is found out in the article that under the conditions of accession of Ukraine to international conventions and agreements regarding safety and simplification of international trade and customs procedures, intensification of integration processes in Europe, introduction of such subject of the customs law as a validator (with the status of the Authorized Economic Operator (hereinafter referred to as AEO)) signifies the beginning of the principally new approach as to the methods of work of the officials of custom

authorities on which execution of tasks indicated in the Customs Code of Ukraine is entrusted; aspects of the necessary abilities (skills) being inherent in validators are investigated who carry out professional activity on execution of validation procedures that will help customs departments (customs offices) in spheres of facilitation of trade and strengthening of safety of a trade flow chain, from the importer to the consumer, in particular, “validators” are third parties (with AEO powers) having knowledge of international and domestic legislation regarding safety ensuring of a supply chain, operations (procedures) of various economic and business sectors by means of fulfilment of validations, which aim is documentary confirmation that participants of foreign economic activities and custom authorities when exercising customs control and customs clearance followed requirements of the international and national customs legislation.

Besides:

it is established that: custom authorities and specialized educational institutions recognize that career (competence (qualification)) compliance of executors of validations connected with special simplifications of customs procedures, with reliability and safety is a basis of the international mutual recognition of the validations results (control/inspections) to which their necessary abilities as to the independent solving of complicated specialized tasks and practical problems in this professional sphere shall conform, and which are characterized by complexity, uncertainty of conditions and demand use of knowledge, skills, expertise and technologies as to the use of the international and national customs legislation; the competence is knowledge and understanding, knowledge how to act and how to be; competence (knowledge, understanding, skills, values, other personal qualities) which a person gets and/or is capable to show after completing studies; competence/competences are integrated characteristic of the abilities basis of the personality of the domain area (competences) in which the expert is well-informed and in which demonstrates readiness for activity performance which is expressed through knowledge, understanding, skills, values and other personal qualities; the competence is possession of competences; innovative proposals as to the formation of abilities of validators for independent official activities using the necessary arsenal of professional

competences for the purpose of solution of tasks, concerning effective implementation of validations which are key in this branch and which shall be constantly renewed by new system-forming knowledge and advanced technologies are substantiated;

an innovative concept of formation of the competence potential of experts as a combination of certain characteristics (key competences) to provide stable conditions of safety and trade that will enable the State Fiscal Service to get essential advantages as to ensuring positive influence on the conditions of fulfilment of customs affairs and participants of FEA is presented;

the expediency of application of this definition to improve quality of the validation investigations is substantiated;

innovative Flowcharts “Models of hardware-software complex of the central server of the unified automated information systems of the SFS to ensure synchronization, transfer and saving the results of the customs control and customs clearance (by customs offices, scanning systems and validators)” and “Models of the automated educational and training complex and specialized training in technologies of the analysis of scanned images of the customs control objects and special simplifications of customs procedures using graphic educational data in the educational process (on the basis of images of the results of the non-intrusive customs control) and materials of the carried out validations are proposed.

The recommendations as to the use of the results of investigations in SFS, in particular in: practical activity – customs offices, tax inspectorates, departments of the service administration, research work and academic process are formulated.

Now, in the short term, the work will be continued in the direction of development of the concept of the specialized training of validators.

Keywords: *validator, validation, conditional economic operator ability, competence, competence.*